Prorocké spisy

Texty na tento týden

Ex 17,14; Iz 13,1; Jr 36,17.18; Ř 16,22; L 1,1–4; Ju 1,14.15; 2K 4,7

Úvodní text

„Všecko, co je tam psáno, bylo napsáno k našemu poučení, abychom z trpělivosti a z povzbuzení, které nám dává Písmo, čerpali naději." (Ř 15,4)

Jak by se ti líbilo, kdyby tě někdo naučil píseň, kterou složil sám Bůh? V Dt 32 nacházíme text písně, který Mojžíš zapsal na Boží pokyn (Dt 31,19–22). Když přemýšlíme o prorockých spisech, obvykle nás nenapadnou písně. Přesto jsou mnohé žalmy inspirovanými písněmi, i když jejich slova Hospodin autorům přímo nediktoval.

Bible popisuje tři hlavní způsoby, jakými proroci předávali Boží poselství: (1) ústně, (2) písemně a (3) prostřednictvím symbolických činů nebo hraných podobenství. Tento týden se zaměříme na prorocké knihy v Písmu. Bible zaznamenává Boží slovo vyjádřené prostřednictvím slov jeho poslů, a to včetně jejich kázání, proroctví a dalších písemných svědectví.

Uvažujme o rozmanitosti literárních stylů a žánrů v prorockých spisech. Patří mezi ně vyprávění, historické záznamy, poezie, žalozpěvy i dopisy. Bůh si povolával muže i ženy, aby pod vedením Ducha svatého lidským jazykem vyjádřili jeho poselství. Tento týden se budeme zabývat nejen tím, co napsali, ale i dalšími důležitými skutečnostmi, které bychom měli mít na paměti při studiu náročných pasáží.

Osnova lekce

Tato lekce se zaměřuje na prorocké spisy a ukazuje rozmanité způsoby, jimiž Hospodin zjevoval svou vůli. Budeme sledovat, jak Duch svatý vedl inspirované pisatele k tomu, aby své poselství uchovali prostřednictvím různých literárních stylů a s využitím historických pramenů.

- Ex 17,14; Jr 36,2.3: Bůh vedl proroky k zapisování jeho poselství (neděle)
- Iz 13,1; 2Pt 3,1.2: Různorodost literárních stylů v prorockých spisech (pondělí)
- Jr 36,17.18; Ř 16,22: Využívání pomocníků při zapisování poselství (úterý)
- Kaz 12,9.10; L 1,1–4; Ju 1,14.15: Inspirované využívání historických a externích pramenů (středa)
- 2K 4,5–7: Boží pravda v křehkých lidských nádobách (čtvrtek)

VÝZVA K PSANÍ

Hospodin řekl Mojžíšovi: „Zapiš na památku do knihy a předej Jozuovi, že zcela vymažu zpod nebes památku na Amáleka.“ (Ex 17,14)

Osobní studium

Nejstarší metoda, kterou Bůh používal k předávání poselství lidstvu, byla přímá ústní komunikace. Sem patřil například slyšitelný hlas, sny nebo andělé. Až v dobách Mojžíše Bible zaznamenává první Boží pokyn „zapsat do knihy“ to, co Bůh řekl

Co se dozvídáme z verše Ex 17,14, kde se poprvé zmiňuje výzva k zapsání Božího poselství?

Ve Starém zákoně nacházíme několik příkladů, kdy Bůh dal svým poslům pokyn, aby zachovali jeho slova pro jeho lid. Podobně jako Mojžíšovi, i Jeremjášovi Hospodin řekl: „Vezmi si svitek knihy a napiš do něho všechna slova, která jsem k tobě mluvil o Izraeli a Judovi i o všech pronárodech ode dne, kdy jsem k tobě promluvil, ode dnů Jóšijášových až dodnes“ (Jr 36,2).

Zároveň Hospodin uvedl i důvod, proč má Jeremjáš proroctví zapsat: „Snad až dům judský uslyší o všem zlu, které jim zamýšlím učinit, odvrátí se každý od své zlé cesty a já jim jejich nepravost a jejich hřích odpustím“ (Jr 36,3). Cílem Hospodinových prorockých předpovědí tedy bylo vést lidi ke spasení, ne uspokojit jejich zvědavost ohledně budoucnosti.

Boží poslové psali za různých okolností. Mojžíš napsal prvních pět knih Bible na poušti. David složil několik svých žalmů v době, když ho pronásledoval Saul (viz např. Ž 52; 54; 57 a 59). Daniel sepisoval svá vidění během služby na královských dvorech Babylóna a Médo-Persie. Pavel napsal své dopisy Efezským, Filipským, Koloským a Filemonovi během svého pobytu ve vězení. A apoštol Jan napsal Zjevení ve vyhnanství na ostrově Patmos. Je zřejmé, že když Boží poslové dostali podnět psát, dostali i zmocnění Duchem svatým – a to bez ohledu na okolnosti, ve kterých se nacházeli.

Je zajímavé, že všechno Ježíšovo učení, které dnes máme k dispozici, se nám dochovalo v písemné podobě prostřednictvím inspirovaných autorů, které si Bůh vybral, aby jim svěřil tyto vzácné pravdy. To nám ukazuje, jakou důvěru má Bůh v to, že jeho poslové budou věrně zaznamenávat a uchovávat jeho důležitá poselství.

Aplikace

Jak bys odpověděl někomu, kdo tvrdí, že Bibli nemůžeme důvěřovat, protože se nedochovaly původní rukopisy? Proč je to ve skutečnosti slabý argument?

LITERÁRNÍ ŽÁNRY A STYLY

Výnos o Babylónu, který přijal ve vidění Izajáš, syn Amósův. (Iz 13,1)

[1]To už je, milovaní, druhý dopis, který vám píšu. Tímto napomínáním chci probouzet vaše čisté smýšlení, [2]abyste pamatovali na to, co předpověděli svatí proroci, i na to, co ustanovil Pán a Spasitel skrze vaše apoštoly. (2Pt 3,1.2)

Osobní studium

Bible obsahuje rozmanité literární žánry a styly, jimiž Bohem inspirovaní autoři předávali jeho poselství. Některé texty například připomínají psaní deníku (viz Nu 33,1–49). Jiné – knihy Daniel, Zacharjáš a Zjevení Janovo – obsahují příklady apokalyptické literatury, která se mimo jiné vyznačuje bohatou symbolikou, kosmickými tématy a popisy nebeských bytostí.

Přečti si text Iz 13,1. Jak zde Bible označuje poselství, které Izajáš předává?

Prorocká poselství jsou v Bibli někdy označena jako „výnos" (Iz 13,1; ČEP), případně „prorocký výnos" (ČSP). Hebrejské slovo doslova znamená „břemeno", a proto bylo ve starších překladech překládáno právě tímto výrazem. V prorockých knihách však označuje Boží výrok nebo prorocké poselství, často oznamující soud nad národy. Novější vydání Bible pomocí odlišné sazby vyjadřují, že mnohé texty byly napsány v básnické formě. Často je použit *paralelismus*, který je klíčovým znakem hebrejské poezie. Základem paralelismu není rým (jak to bývá v naší poezii), ale rytmus myšlenek. Verše tak opakují stejnou myšlenku (synonymický), kontrastují nebo si protiřečí (antitetický) nebo se navzájem doplňují a rozvíjejí (syntetický). Například: „V onen den vzhlédne člověk k tomu, který ho učinil, a jeho oči budou patřit k Svatému Izraele" (Iz 17,7). Pojmy „ten, který ho učinil" a „Svatý Izraele" jsou „paralelní", což znamená, že jednotlivé obrazy se vzájemně doplňují a rozvíjejí.

Proroci používali také běžné literární prostředky, jako jsou metafory (obrazné vyjádření) a hyperboly (nadsázka, zveličení). Chceme-li jejich poselství správně pochopit a aplikovat, je důležité rozpoznat literární formu, kterou použili.

Dalším literárním stylem, který se v Písmu často vyskytuje, je obraz soudního sporu. Například v textu Jr 2,4–9 Jeremjáš předkládá Boží žalobu proti jeho lidu za porušení smlouvy. Pomocí obrazů ze soudního prostředí vykresluje Boha jako žalobce, který uvádí důvody svého rozsudku.

Písmo obsahuje také proroctví, historická vyprávění, žalmy a písně nebo podobenství. Zatímco Jeremjáš dostal přímý pokyn, aby sestavil knihu ze všech svých poselství (J 36,2), velkou část Nového zákona tvoří dopisy adresované jednotlivcům nebo společenstvím. Bible přitom nijak nerozlišuje autoritu jednotlivých zvolených literárních forem. Pavlovy listy považovali věřící za stejně důležité jako spisy dávných proroků, protože Pavel v nich podává jasný důkaz o tom, že byl inspirován Duchem svatým (viz 1K 7,10.12.40).

Aplikace

Někdy se v odborných kruzích zdůrazňuje lidský prvek v Písmu na úkor božského. Proč je to jistá cesta k duchovní zkáze?

ZAPISOVATELÉ

[17]Požádali Báruka: „Sděl nám, jak jsi všechna tato slova napsal. Z jeho úst?“ [18]Báruk jim odpověděl: „Vlastními ústy ke mně všechna tato slova pronášel a já jsem je zapisoval černidlem do knihy.“ (Jr 36,17.18)

Pozdravuji vás já Tercius, písař tohoto dopisu. (Ř 16,22)

Osobní studium

Co se z úvodních textů (Jr 36,15–18 a Ř 16,22) dozvídáme o tom, že pisatelé Bible využívali pomocníky – zapisovatele?

Jeremjáš mohl pravděpodobně zapsat svá poselství sám. On se však rozhodl spolehnout na důvěryhodného písaře, který měl věrně zaznamenat jeho proroctví a podělit se o ně s vůdci národa. Jeremjáš není v Bibli jediným příkladem toho, že proroci při předávání Božího poselství využívali služeb písaře.

Ačkoli v Novém zákoně Tercius říká, že napsal dopis (Ř 16,22), od začátku Listu Římanům je zřejmé, že napsal jen to, co chtěl říci Pavel. Tercius tedy vystupoval jako písař, který apoštolovým myšlenkám dával písemnou podobu.

Takový způsob práce nebyl pro Pavla ničím výjimečným. V závěru svých dopisů Koloským a Tesalonickým Pavel připojuje svůj pozdrav napsaný vlastní rukou (Ko 4,18; 2Te 3,17), aby potvrdil pravost celého dopisu. To naznačuje, že spoléhal na někoho jiného, kdo za něj dopisy napsal. Tato skutečnost mohla samozřejmě vyvolat pochybnosti o tom, zda jej dopis správně reprezentuje – nebo ještě hůře, zda je dopis od něho. Pavel na konci přidal vlastní rukou psanou poznámku, aby nevznikly žádné pochybnosti o pravosti dopisu.

Řada biblistů se domnívá, že rozdíly v jazykovém stylu Pavlových listů mohou souviset s tím, že využíval různé zapisovatele. Podobné vysvětlení bývá uváděno také v souvislosti s Petrovými listy: „Je sice pravda, že jazykový styl Druhého Petrova listu se od stylu Prvního Petrova listu liší, tuto skutečnost však lze vysvětlit tím, že Petr […] při formulování dopisu v řečtině pravděpodobně využil služeb písaře. Jestliže Pavel, který řečtinu ovládal dokonale, zjevně používal zapisovatele, je ještě pravděpodobnější, že totéž činil Petr, jehož mateřským jazykem byla aramejština. Je přirozené předpokládat, že tito písaři do určité míry ovlivnili jazykovou podobu jeho řecky psaných listů.“ (5BC 186)

To naznačuje, že ačkoli slovní zásoba a stavba vět zůstávají věrné myšlenkám a významu Božích poslů, mohou odrážet různé literární schopnosti pomocníků, které zaměstnávali. Inspirovány jsou myšlenky, ne nutně konkrétní slova použitá k vyjádření těchto myšlenek.

Aplikace

Jak ti vědomí, že Duch svatý inspiroval myšlenky, a ne jednotlivá slova, pomáhá hlouběji důvěřovat Božímu záměru i v pasážích Písma, kterým tak docela nerozumíš?

LITERÁRNÍ PRAMENY

9 Zbývá jen dodat, že Kazatel byl moudrý, lid stále poznání vyučoval; přemýšlel a bádal a složil přísloví mnohá. 10 Kazatel se snažil najít výstižná slova; tak bylo zapsáno, co je pravé, slova pravdy. (Kaz 12,9.10)

O ostatních příbězích Šalomounových, o všem, co konal, i o jeho moudrosti se píše, jak známo, v Knize příběhů Šalomounových. (1Kr 11,41)

Osobní studium

Text z Kaz 12,9.10 lze chápat tak, že Šalomoun nebyl autorem všech přísloví, která zaznamenal. Pod Boží inspirací „přemýšlel a bádal" a „snažil se najít výstižná slova". Příkladem je často citovaný popis ctnostné ženy v Př 31, který samotný autor připisuje matce jinak neznámého krále Lemúela (Př 31,1). Důkazy poukazují i na vliv egyptské literatury na knihu Přísloví.

Podobně i inspirovaní autoři starozákonních historických knih využívali archivy a jiné letopisy, aby věrně zachytili dějiny Božího lidu.

Přečti si texty 1Kr 11,41; L 1,1–4 a Ju 1,14.15. Co nám tyto verše říkají o způsobu, jakým inspirovaní autoři využívali nebiblické prameny?

Ezdráš a Nehemjáš jsou dalšími příklady pisatelů Bible, kteří se při dokumentování svých zpráv a poselství spoléhali na historické záznamy. Ezdráš do knihy zahrnuje kopie dopisů a královských výnosů týkajících se Jeruzaléma a Persie (viz Ezd 4–7) a Nehemjáš nám vypráví o „seznamu rodů", který našel a začlenil do svého vyprávění (viz Neh 7,5–72).

Tento princip se objevuje také v Novém zákoně. „Lukášův příklad jasně ukazuje, že inspirace působí v souladu s přirozeným využitím duševních schopností autora. Duch svatý vede inspirovaného pisatele, aby usilovně zkoumal dostupné ústní a písemné prameny o Kristově životě, a takto získané informace následně spojil do souvislého vyprávění." (5BC 669)

Zdá se, že Juda cituje ze starozákonních apokryfů. Bez uvedení konkrétních jmen Pavel citoval i řecké filozofy (viz Sk 17,28 a Tt 1,12).

Aplikace

Přestože byli bibličtí pisatelé často vedeni přímým zjevením prostřednictvím vidění a snů, neznamená to, že Duch svatý nemohl tyto posly inspirovat i k výběru materiálu z jiných pramenů. Proč je důležité nezapomínat na tuto skutečnost?

BOŽÍ POSELSTVÍ A NEDOKONALOST ČLOVĚKA

[5]Vždyť nezvěstujeme sami sebe, nýbrž Krista Ježíše jako Pána, a sebe jen jako vaše služebníky pro Ježíše. [6]Neboť Bůh, který řekl ‚ze tmy ať zazáří světlo', osvítil naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově. [7]Tento poklad máme však v hliněných nádobách, aby bylo patrno, že tato nesmírná moc je Boží a není z nás. (2K 4,5–7)

Osobní studium

Co říká Pavel v 2K 4,7?

Pavel přirovnává Boží poselství k vzácnému pokladu uloženému v „hliněných nádobách", tedy v obyčejných lidech, aby se v kontrastu s lidskými slabostmi projevila Boží moc. Písmo odhaluje, že tak, jako Boží poslové nebyli nadpřirozeně uchráněni od selhání ve svém osobním životě (například Mojžíš, Eliáš, David, Jonáš nebo Petr), ani jejich spisy nebyly uchráněny od nedokonalostí lidského chápání a komunikace.

„Spojení božského a lidského, které se projevilo v Kristu, existuje i v Bibli. Všechny zjevené pravdy jsou ‚vdechnuté Bohem' [ČSP], a přece jsou vyjádřeny lidskými slovy a přizpůsobeny lidským potřebám." (5T 747)

Bůh si povolává své posly a svěřuje jim poklady pravdy. To však neznamená, že by tito poslové byli imunní vůči různým lidským nedokonalostem (2K 4,7). Nezdá se ani, že by Duch svatý bránil svým poslům, aby vyslovovali tvrzení a psali vyjádření, která se nám dnes těžko vysvětlují a není jednoduché je sladit s jinými výroky Písma. Takových veršů ale není mnoho a neměli bychom se jimi nechat zmást nebo na jejich základě zpochybňovat celé Písmo. Jsme křesťané, kteří přijímají Bibli jako Boží slovo. Z toho vyplývá, že se Božímu slovu podřizujeme – samozřejmě do takové míry, do jaké mu rozumíme. A i když něco nechápeme, Hospodinu můžeme důvěřovat.

Některé nesrovnalosti lze přičíst nepodstatným chybám pozdějších opisovatelů nebo nepřesným pramenům (záznamům), o které se inspirovaní autoři opírali. Při posuzování problematických pasáží bychom si měli položit otázku, zda plně rozumíme významu slov pisatele a zda by další studium mohlo tento problém vyřešit.

I kdyby se nám nepodařilo vysvětlit vše, co se nám jeví jako chyba nebo nesrovnalost, postupně zjistíme, že jsou pro podstatu předkládaného poselství bezvýznamné. Můžeme si být jisti, že božské pravdy Bible jsou věrně zjeveny i přes nedokonalosti Božích poslů.

Aplikace

Proč si Bůh za své hlavní posly vybral raději omylné lidské bytosti než bezhřišné anděly?

SPISY ELLEN G. WHITEOVÉ

Zkušenosti a spisy Ellen G. Whiteové se v mnohém shodují v tom, co jsme tento týden studovali o Božích poslech v Bibli. Také ona přijala od Boha pověření zaznamenat poselství, která jí byla svěřena.

Ve svých vzpomínkách v roce 1909 Ellen G. Whiteová napsala: „Kvůli nehodě, která mě málem stála život, bylo mé zdraví chatrné a nebyla jsem schopna psát. [...] Jedné noci přišel k mé posteli Pánův anděl a řekl mi: ‚Musíš zapsat, co ti dávám.' Odpověděla jsem: ‚Nemohu psát.' Znovu zazněl příkaz: ‚Napiš to, co ti dávám.' Pomyslela jsem si, že to zkusím, vzala jsem si ze stolu podložku, pustila jsem se do psaní a zjistila jsem, že dokážu ta slova snadno zaznamenat." (GCB, 31. května 1909)

Podobně jako inspirovaní pisatelé Bible, spolupracovala i Ellen G. Whiteová s dalšími lidmi. Její literární asistenti dělali práci, která se očekává od redaktorů – pomáhají autorům jasně vyjádřit jejich poselství, aniž by do něj vkládali vlastní myšlenky. Nebyli to takzvaní „stínoví autoři" (ghostwriteři) ani spoluautoři. Jejich práce závisela na materiálu, který vytvořila samotná Ellen G. Whiteová, ať už ho napsala, nebo přednesla.

Ellen G. Whiteová ve svých spisech citovala a upravovala i materiál z jiných literárních pramenů, aby lépe vyjádřila svá poselství. Jelikož svým čtenářům doporučovala některé z knih, které použila, je zřejmé, že neměla v úmyslu být vůči těmto autorům nečestná nebo nespravedlivá. Našla-li v jejich dílech výstižná vyjádření, která jí pomohla zprostředkovat pravdu, použila je.

A co nesrovnalosti nebo nepřesnosti?

„Pokud jde o neomylnost," napsala, „nikdy jsem netvrdila, že jsem neomylná; neomylný je jedině Bůh." (1SM 37)

V jejích spisech se můžeme setkat s určitými vyjádřeními, které je obtížné pochopit nebo sladit s jinými. Ani v případě Ellen G. Whiteové se nestalo, že by Bůh svým povoláním zcela odstranil její nedokonalosti a slabosti. Jako my všichni, i Ellen G. Whiteová rostla a zrála a právě tento růst a zrání můžeme pozorovat i v jejích spisech.

Připomeňme si, že Ellen G. Whiteová opakovaně napomínala ty, kdo byli přesvědčeni, že každé její slovo pochází přímo z nebe. „Jsou chvíle, kdy je třeba vyřizovat běžné věci, mysl se musí zabývat obyčejnými záležitostmi, je třeba psát běžné dopisy a předávat informace mezi spolupracovníky. Taková slova a takové informace nejsou dány zvláštní inspirací Božího Ducha." (3SM 58)

Více informací naleznete na stránce https://whiteestate.org/absg/6.